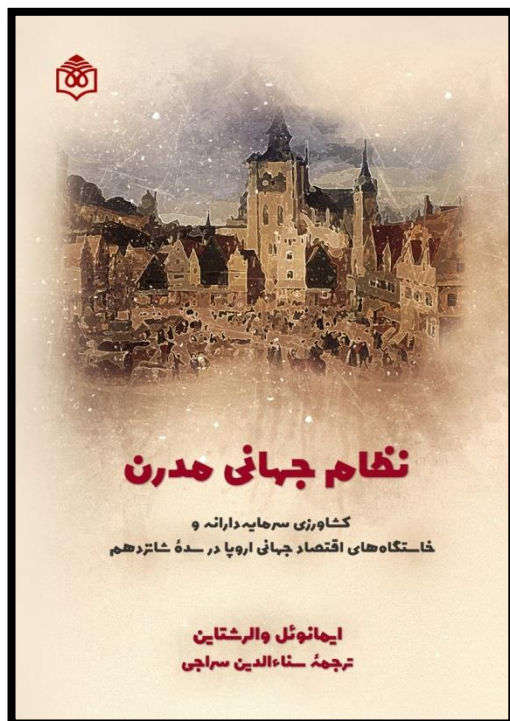

معرفی کتاب

جهان – نظام مدرن

ارائه در موسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی

دکتر جواد مرشدلو

۱۱ آذر ۱۳۹۸

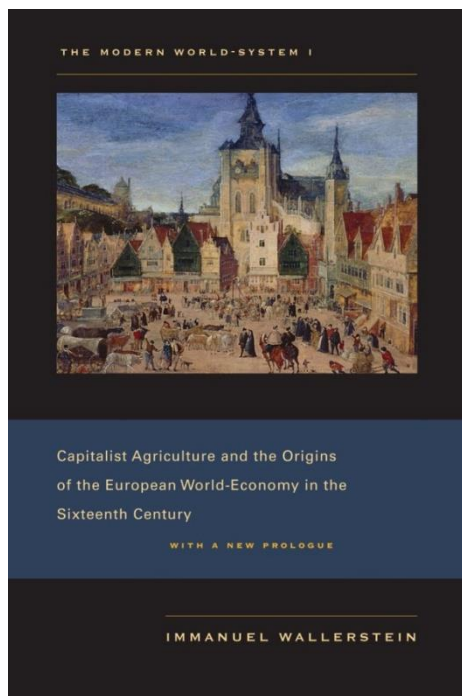
ایمانوئل والرشتین (۱۹۳۰-۲۰۱۹)

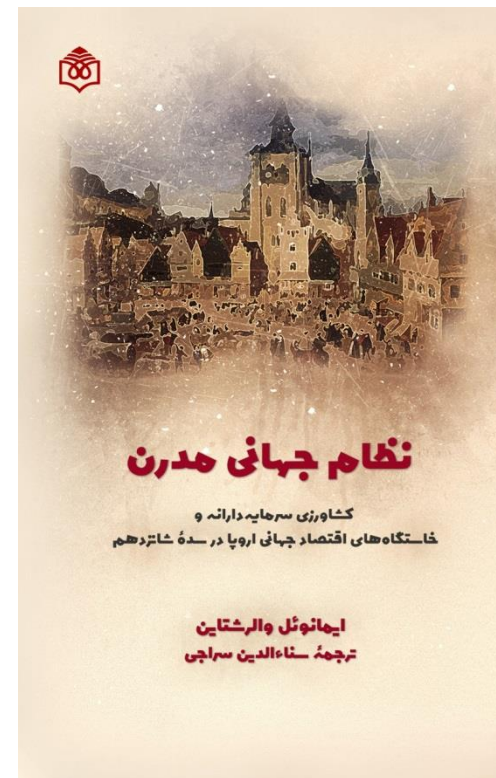

ترجمه فارسی جلد نخست این مجموعه با عنوان فرعی کشاورزی سرمایه دارانه: خاستگاه های اقتصاد جهانی اروپا در سده شانزدهم د سال ۱۳۹۵ توسط سناءالدین سراجی و انتشارات مؤسسه فرهنگ و ارتباطات به چاپ رسید.

THE MODERN WORLD-SYSTEM

نظام جهانی مدرن

نظریه جهان-نظام مدرن

- ۱- جهان از سده شانزدهم میلادی به بعد به دوره جدیدی از تاریخ گام نهاد که شاهد ظهور یک جهان-نظام فراگیر با ماهیت اقتصادی و مدرن بود.
- ۲- جهان-نظام مدرن ماهیتی فرادولتی داشت و شامل سه حوزه هسته، نیمه پیرامون و پیرامون بود.
- ۳- ظهور جهان-نظام مدرن پاسخ غرب به بحران فئودالیسم بود که در فاصله سده های دوازدهم تا چهاردهم میلادی به اوج رسید.
- ۴- این پاسخ در سه حوزه جغرافیایی، اقتصادی و سیاسی اتفاق افتاد و نتیجه آن گسترش بی سابقه قدرت اروپای غربی در سطح جهان و ظهور یک نظم بین المللی مدرن بود.
- ۵- ظهور جهان-نظام مدرن در گذار سده شانزدهم دیرپا (۱۴۵۰-۱۶۰۰ م.) اتفاق افتاد.
- ۶- ظهور و توسعه جهان-نظام مدرن به معنای ظهور یک نظم جهانی اقتصادی سرمایه محور و سروری اروپای غربی بر جهان بود.
- ۷- از سده هفدهم به بعد جهان-نظام مدرن نقش اصلی و محوری را در تحولات جهانی اعم از اقتصادی، فرهنگی، سیاسی و اجتماعی دارد.
- ۸- در فرایند ظهور و توسعه جهان-نظام مدرن شاهد یک رقابت و ستیز در هسته بر سر حفظ قدرت و ارتقای آن هستیم که در نهایت دولت های پرتوان کانون موفق به حفظ خود می شوند و همین دولتها نقش تعیین کننده در نظم اقتصادی و سیاسی آینده جهان را دارند.
- ۹- این پروسه بخش های نیمه پیرامونی و پیرامونی را تحت الشعاع قرار می دهد اما الگوی آن در گذار سده هفدهم تا بیستم دگرگون می شود و کشورهای جدیدی موفق به حضور در موقعیت هسته مرکزی می شوند.

مجموعه چهارجلدی جهان – نظام مدرن

Capitalist Agriculture and the Origins
of the European World-Economy in the

کشاورزی سرمایه دارانه و خاستگاه
اقتصاد جهانی اروپا در سده شانزدهم

Mercantilism and the Consolidation
of the European World-Economy,

مرکانتلیسم و تثبیت اقتصاد جهانی
اروپا (۱۶۰۰-۱۷۵۰)

The Second Era of Great Expansion
of the Capitalist World-Economy,

عصر دوم گسترش بزرگ در اقتصاد
جهانی سرمایه داری (دهه ۱۷۳۰ تا دهه
۱۸۴۰)

Centrist Liberalism Triumphant,
1789-1914

پیروزی لیبرسالیسم تمرکزگرا (۱۷۸۹-
۱۹۱۴)

فصل‌بندی کتاب

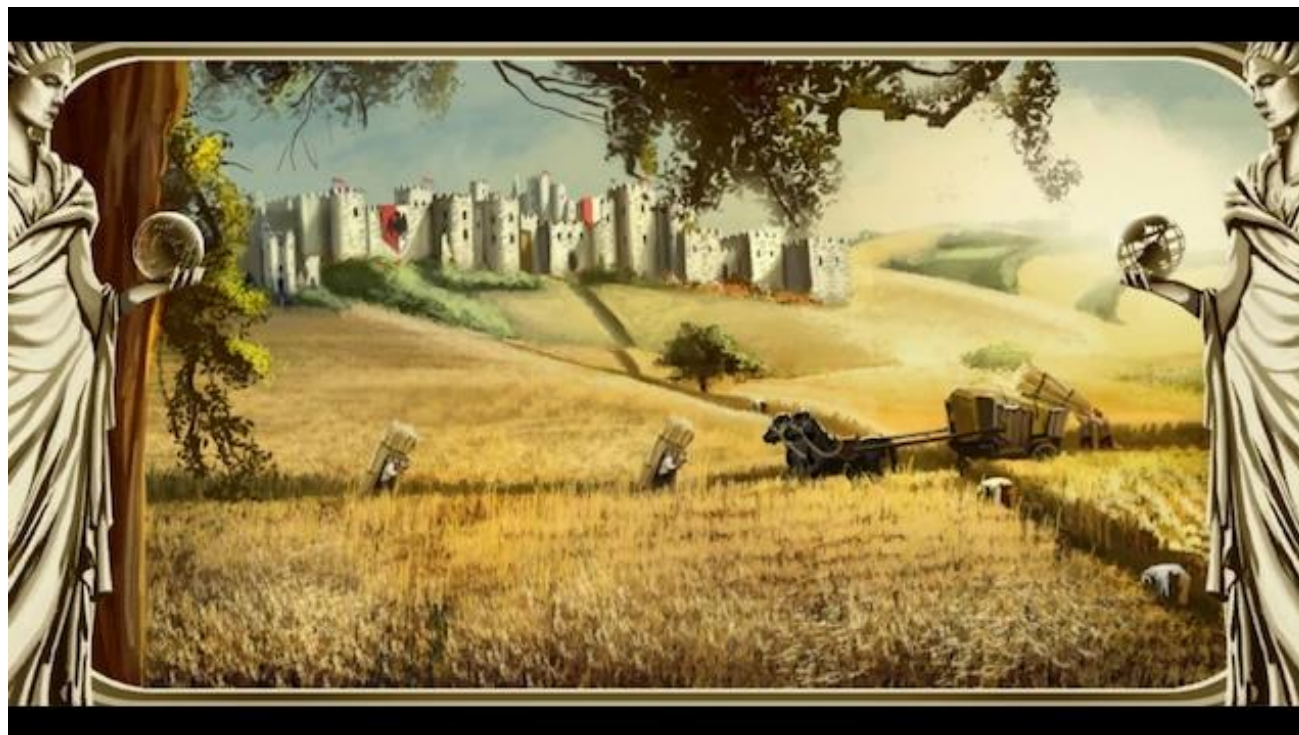
- ❖ مقدمه: ملاحظات نظری
- ❖ پیش‌درآمد دوره میانه
- ❖ تقسیم کار جدید اروپا (۱۴۵۰-۱۶۴۰)
- ❖ دولت‌های مطلقه و دولت‌گرایی
- ❖ از سویل تا آمستردام: فروپاشی امپراتوری
- ❖ دولتهای توانمند کانون: تکوین طبقات و تجارت بین‌المللی
- ❖ اقتصاد جهانی اروپا: پیرامون در برابر حوزه بیرونی
- ❖ ارزیابی نظری

خاستگاه معرفتی و رهیافت نظری والرشتین

- ❖ چاپ‌گرایی و نقد لیبرالیسم و سرمایه‌داری
- ❖ جامعه‌شناسی تاریخی (تغییر اجتماعی، مکتب آنال، نگرش ساختارگرا، فرنان برودل)
- ❖ جامعه‌شناسی تاریخی تبیینی (متعلق به طیف رئالیست‌ها)
- ❖ نقد نظریه‌نوسازی (همنوا با نظریه وابستگی)
- ❖ نقد معرفت‌شناسی مدرن (علوم اجتماعی نیاندیشیندی)
- ❖ گرایش به کلان‌نگری و تاریخ به مثابه معرفت‌بنیادی
- ❖ تکیه بر پژوهش‌های مورخان در تحلیل نظری (حجم فراوان مآخذ و ارجاعات)
- ❖ پیش‌گویی (مقاله ۱۹۷۴: ظهور و زوال آینده جهان-نظام مدرن: مفاهیمی برای تحلیل تطبیقی)
- ❖ تأثیرگذاری

فصل دوم: پیش در آمد دوره میانه

بحران و زوال فئودالیسم

- ۱- در اروپای قرون وسطی ما با امپراتوری‌هایی سر و کار داریم که می‌توان آنها را شکلی از جهان-نظام پیشامدرن در نظر گرفت اما با یک اقتصاد جهانی سر و کار نداریم.
- ۲- در این وضعیت ما با اشکالی از اقتصادهای محدود محلی مواجه هستیم که نجبا و فئودال‌ها در مرکز آن قرار دارند و به استثمار حوزه پیرامون خود مشغول هستند.
- ۳- به تناسب این وضعیت با یک نظام تقسیم کار محدود و ساده به نسبت دوره مدرن سر و کار داریم.
- ۴- در اواخر قرون وسطی بخشهایی از اروپا نظیر حوزه مدیترانه شاهد ظهور یک جهان-نظام در مقیاس امپراتوری است که حوزه پیرامون آن را شمال آفریقا تشکیل می‌دهد.
- ۵- تحولات جمعیتی، جغرافیایی و اقتصادی در اواخر دوره میانه (۱۱۵۰-۱۳۰۰ م.) به بحرانی فراگیر منجر می‌شود که نظام فئودالی را به واکنش وادار می‌کند. گسترش جمعیت اروپا، محدود شدن قلمرو مانور تجاری اروپا با تصرف قسطنطنیه و ظهور امپراتوری مقدس روم و نیروهای جدید در کنار تحولات در عرصه کیهان‌شناسی و غیره جلوه‌هایی از این بحران است.

فصل سوم: تقسیم کار جدید در اروپا (۱۴۵۰-۱۶۴۰)

پاسخ به بحران فئودالیسم

جنبه جغرافیایی: اکتشافات جغرافیایی و گسترش بی سابقه قلمرو اقتصاد اروپایی

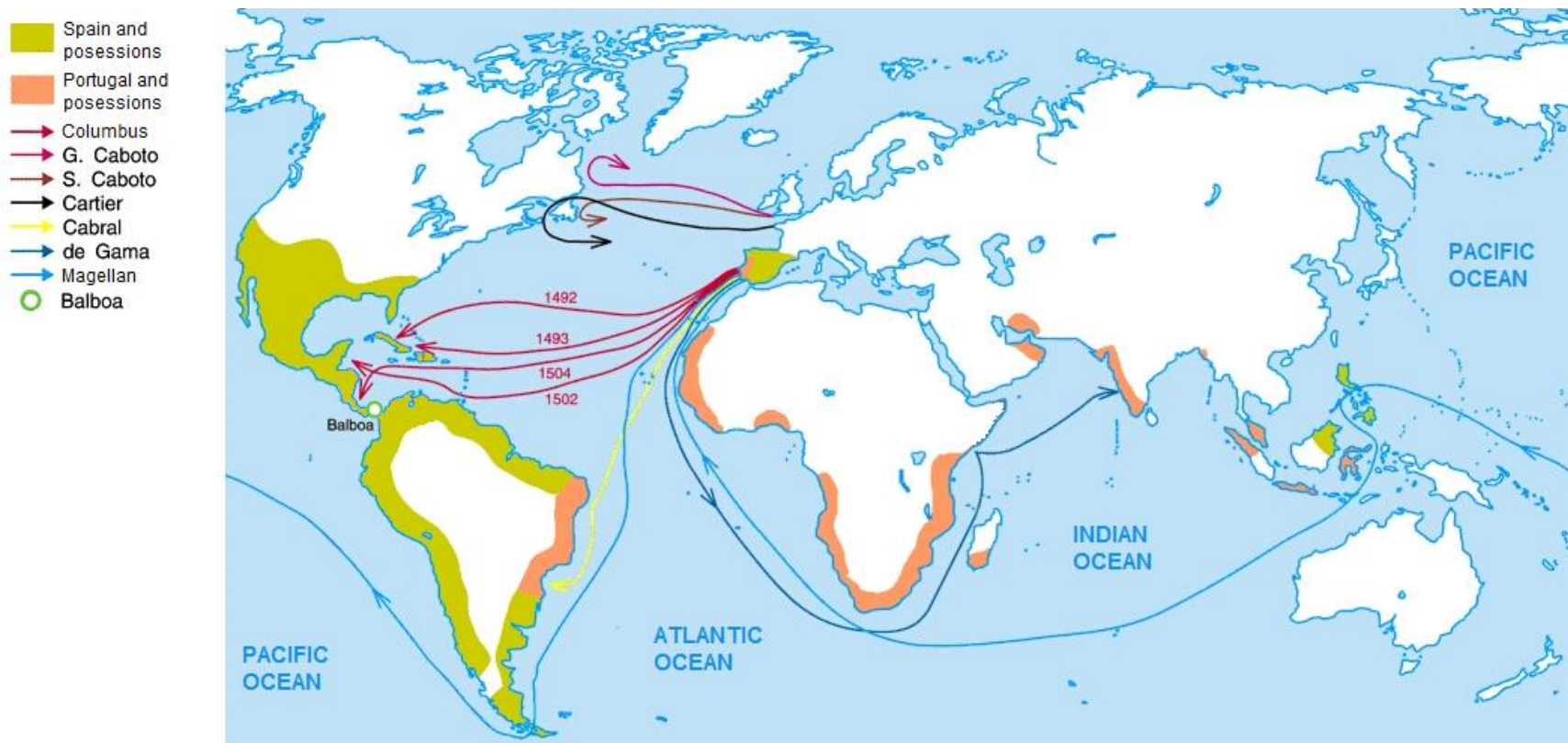
جنبه جمعیتی: جذب در الگوی تقسیم کار جدید، ظهور بورژوازی جدید اروپایی، مهاجرت به مستعمرات و کلنی سازی

جنبه فرهنگی: تضعیف گفتمان دینی کلیسا و ظهور جریان های اعتراضی دینی در قالب پروتستانتیزم، کالونیسم، انگلیکانیسم و پیوریتانیسم.

جنبه سیاسی: تقویت پایگاه پادشاهی های ملی

جنبه اقتصادی: رونق اقتصاد تجاری، شهرنشینی، سرازیر شدن طلا به اروپا و انقلاب قیمتها، ظهور طبقه جدید سرمایه داران تجارت پیشه

اکتشافات و توسعه قلمرو اقتصاد جهانی اروپایی

اهمیت اقتصاد تجاری حوزه اقیانوس اطلس

فصل سوم: پادشاهی مطلقه و دولت‌گرایی

ظهور دولت‌های مطلقه و اهمیت آن

- ❖ زمینه گذار از دولت‌های امپراتوری به دولت مطلقه
- ❖ اهمیت دوله مطلقه برای تکوین نظام سرمایه داری
- ❖ مسئله نسبت کلیسا و دولت مطلقه
- ❖ ظهور کلیساهای ملی به مثابه زمینه ظهور دولت ملتها
- ❖ دولتهای مطلقه اروپای غربی (هلند، انگلستان، فرانسه)
- ❖ اهمیت حقوقی ظهور دولت مطلقه در ربط با تکوین نظام سرمایه داری

فصل چهارم: از سویل تا آمستردام

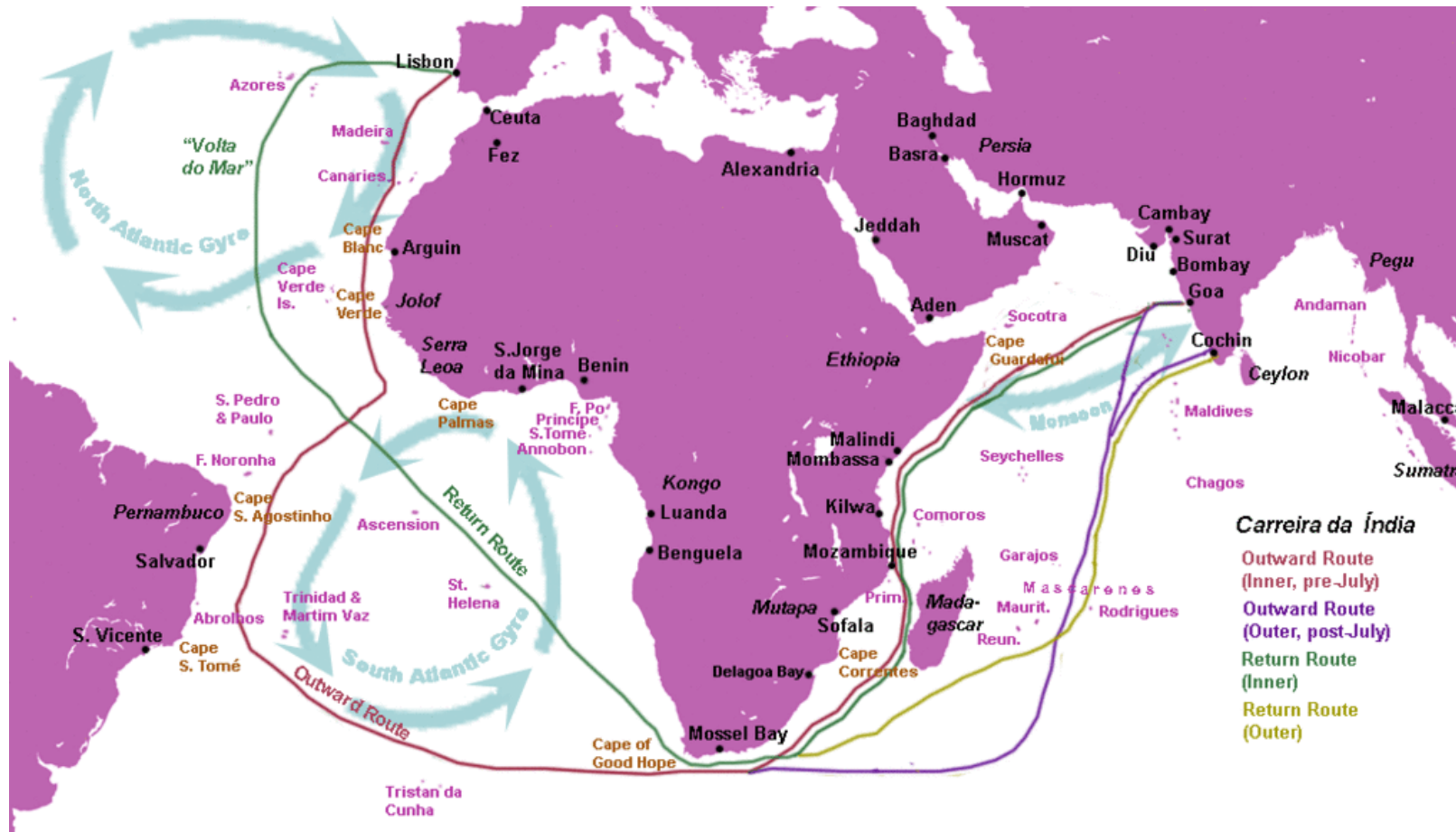

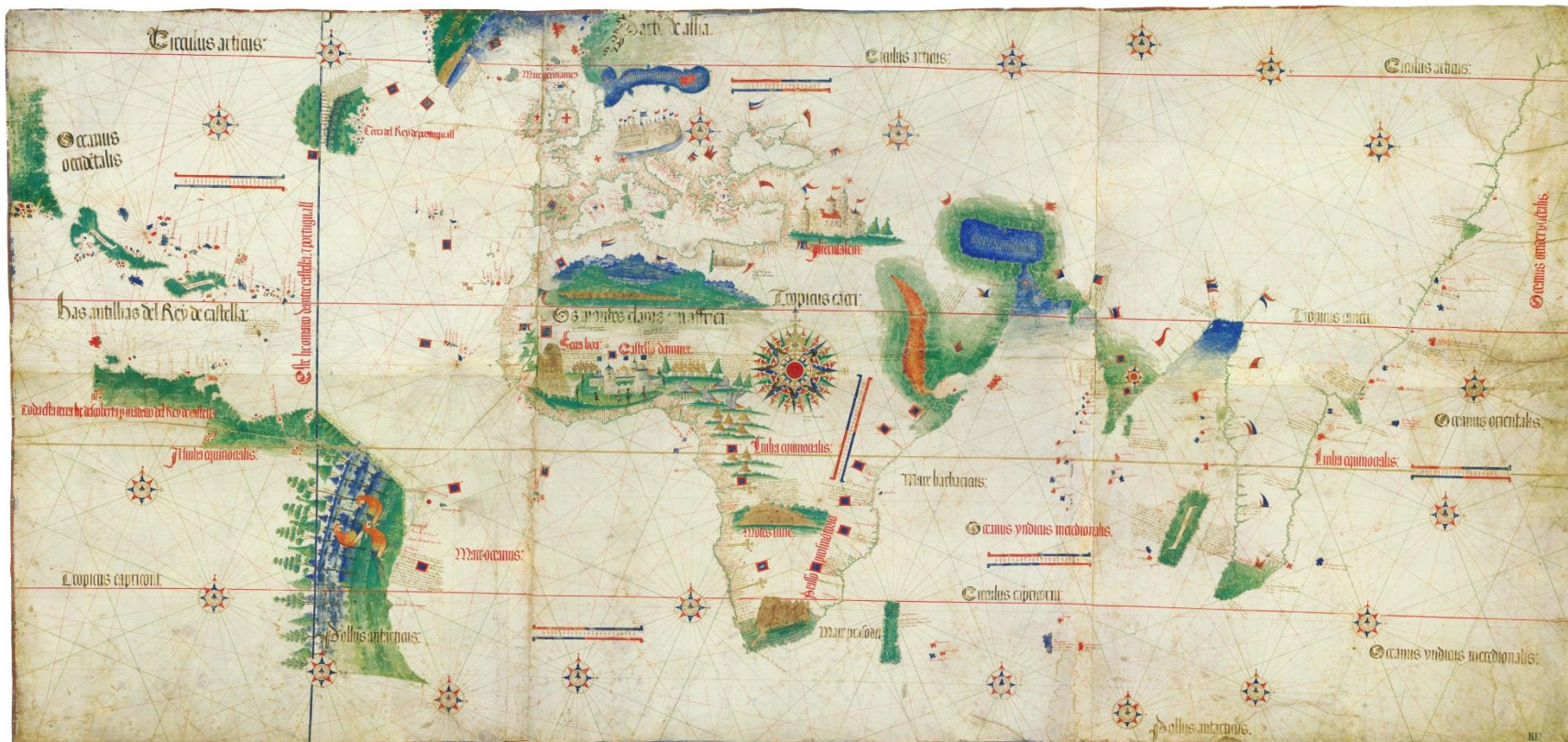
فروپاشی امپراتوری شارل پنجم

- ❖ اقتصاد جهانی اسپانیا در سده شانزدهم
- ❖ امپراتوری شارل پنجم و جدال بر سر حفظ قلمرو
- ❖ جنگهای جانشینی اسپانیا و زمینه مداخله فرانسه
- ❖ کاتولیسیسم در برابر پروتستانتیزم و کالونیسم
- ❖ نسبت جنبش های دینی و استقلال ملی
- ❖ شکست نیروی دریایی اسپانیا (۱۵۸۸) و ظهور هلند
- ❖ آمستردام در کانون اقتصاد جهانی و آغاز عصر مركاتلیسم

کشف راه‌های دریایی جنوب

امپراتوری جهانی اسپانیا و پرتغال در سده شانزدهم

فصل پنجم: ظهور دولت‌های توانمند کانون

اقتصاد دریا محور هلند

پادشاهان قدرتمند حوزه کانون

لوئی چهارم (فرانسه)

ملکه الیزابت اول (انگلستان)

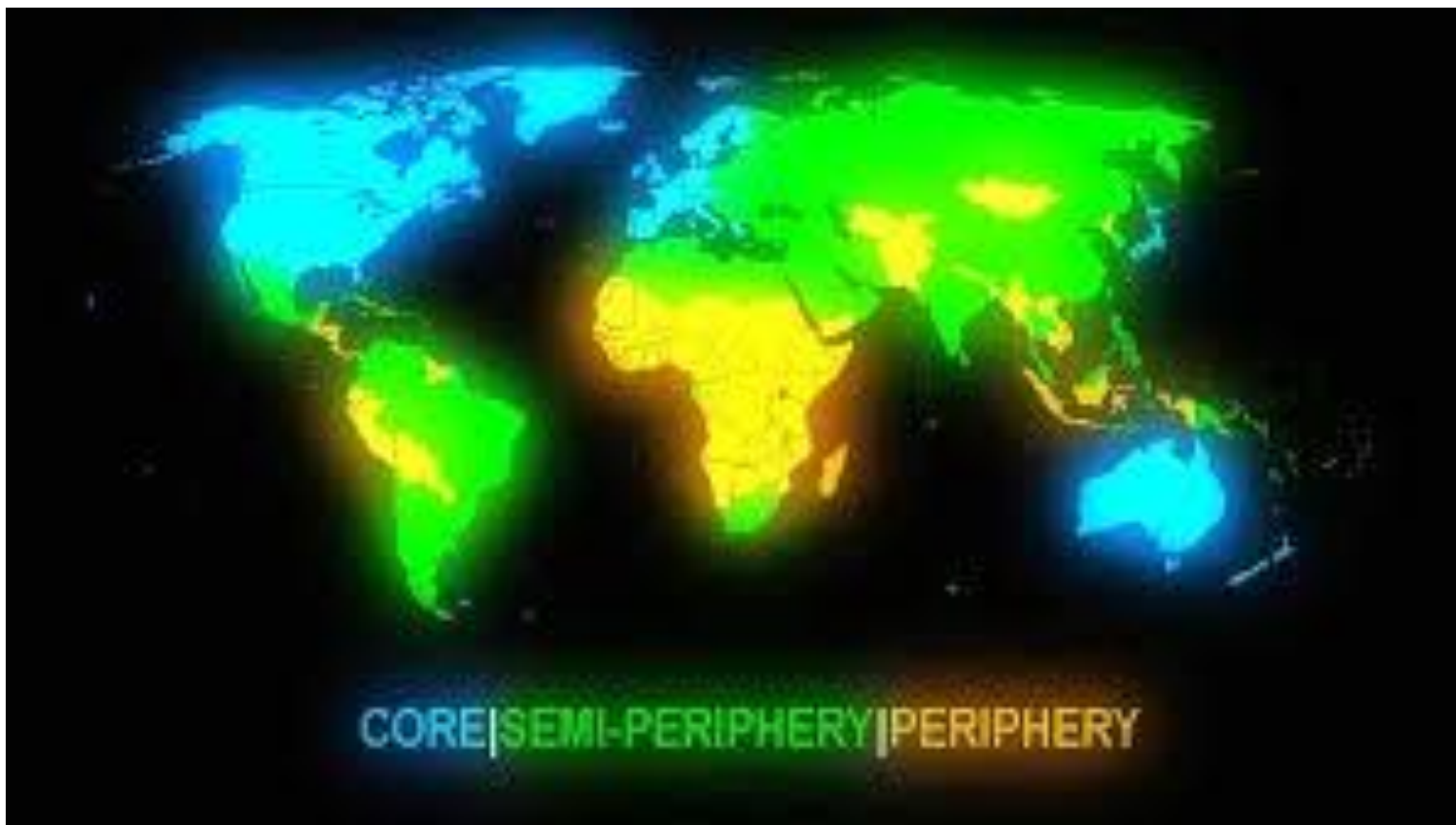

اقتصاد جهانی هلند (سده هجدهم)

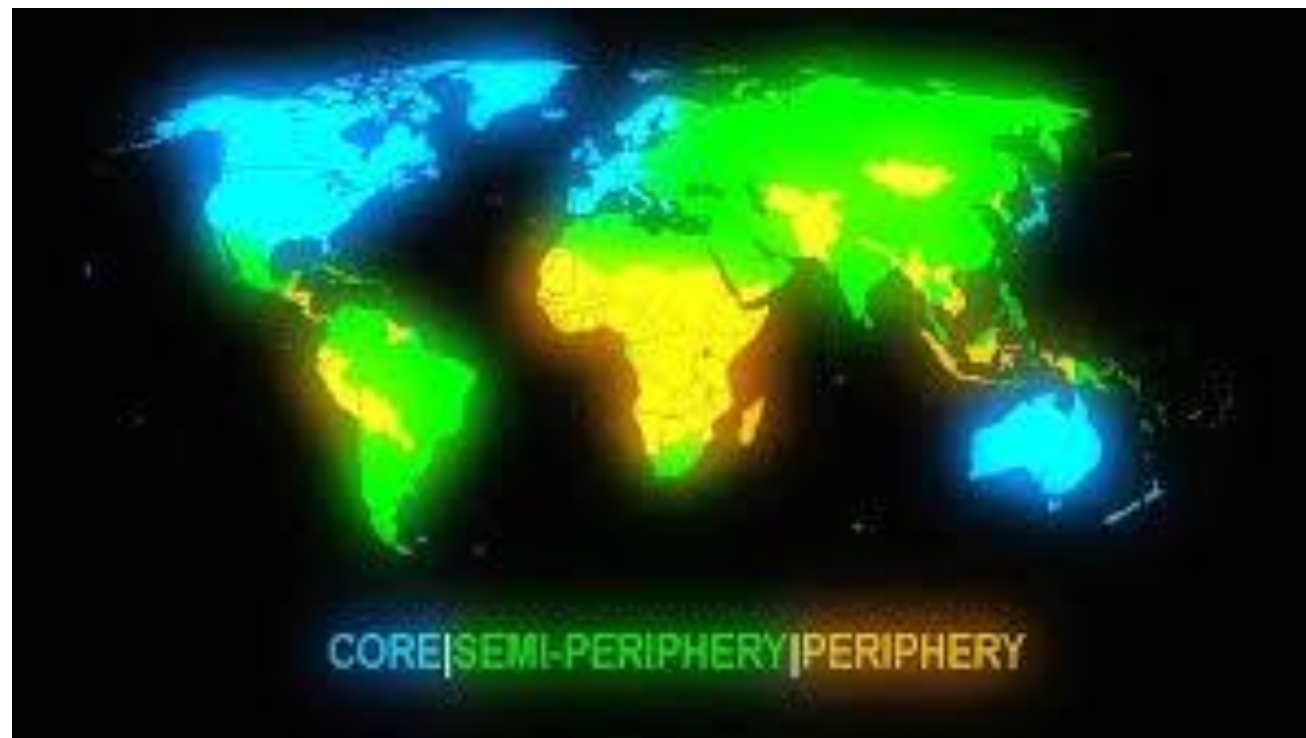

فصل ششم:

اقتصاد جهانی اروپا: پیرامون در برابر حوزه بیرونی

ایران در موقعیت نیمه پیرامونی

اهمیت نیروی دریایی در تعیین سرنوشت کشورهای حوزه کانون (شکست نیروی دریایی اسپانیا و ظهور دولت مستقل هلند ۱۵۸۸)

هفتم: ارزیابی نظری

دو صورتبندی از نظام جهانی داریم:

امپراتوری جهانی: یک ساختار سیاسی منفرد که بر یک حوزه مسلط است اما میزان کنترل آن بر این حوزه نسبی است.

جهان-نظام اقتصادی: در این صورت بندی از جهان-نظام یک ساختار منفرد سیاسی تعیین کننده نیست بلکه ساختارهای سیاسی خود بخشی از یک نظام فراگیرترند که گستره آن بسیار فراتر از امپراتوریهای کلاسیک است و تعبیر «اقتصاد جهانی» را برای آن مناسب می‌دانیم.

نکات کتاب برای امروز ما

- ❖ ارائه یک صورت‌بندی نظری و معنادار از تکوین نظام سرمایه‌داری جهانی.
- ❖ تحلیل تحولات تاریخ سیاسی و اجتماعی و اقتصادی ایران از دوره صفویه به بعد.
- ❖ کمک به درک نسبت اقتصاد داخلی ایران در پیوند با اقتصاد بین‌المللی از دوره صفویه به بعد.
- ❖ کمک به درک بهتر تحولات جهانی از انقلاب فرانسه به بعد در پیوند با ایران.
- ❖ کمک به درک مفهوم استعمار و نسبت آن با نظام سرمایه‌داری.
- ❖ کمک به درک بهتر روابط بین‌المللی ایران بر محور اقتصاد تجاری از دوره صفویه به بعد به ویژه در پیوند با امپراتوری تزاری و بریتانیا.
- ❖ کمک به درک بهتر مفهوم جنبش‌های استعمار ستیز در ایران از دوره قاجاریه تا انقلاب اسلامی.
- ❖ کمک به درک بهتر موقعیت ایران در نظام اقتصاد جهانی از صفویه به بعد (گذار از موقعیت پیرامونی به موقعیت نیمه پیرامونی در دوره پهلوی)
- ❖ کمک به درک بهتر مفهوم جنبش‌های اجتماعی در مواجهه با سرمایه‌داری جهانی.
- ❖ نقد الگوی تحلیلی مدرنیزاسیون و نظریه نوسازی.
- ❖ فهم بهتر نظریه پسااستعماری.